

ut uterq; hoībus profuit, sed alterius, terminatus iam
usus est. Alterius dōec hoīes sint, pdurabit, sed grācia
quamuis quasi ager incultus, calamitatibus pressa, nunc
iaceat, duos tamē viros omni sanctitate p̄cipuos his tē
poribus nobis produxit, Ysidorum Cardinalē Ruthe
num, & Gregoriū constantinopolitanum p̄tificē. Quo
rum Ysidorus, cum potuisset in ecclesia sua regie uiue
re, inuonē ecclesie romanæ opibus illis & gloriæ hu
ius sæculi p̄tulit, uinculaq; acerbissima p̄pressus inuis
ctus tandem euasit, uiuusq; martyr uera esse, quæ mul
ti uilipēdunt priscorum pro catholica fide p̄ricula, non
uoce, sed re dum aspicitur, p̄dicat. Post hæc undecim
q; potuit, quātaq; potuit pecunia collecta, ad succur
rendum cōstantinopoli p̄fectus, captusq; in expugna
tiōe urbis ab infidelibus, idqnoq; p̄iculum diuino au
xilio aufugit. Et nunc quamuis in summa inopia, si su
am dignitatē cōsideres, iuuat, magnitudine tamē ani
mī, plura solus indigentibus elargitur, q̄ cæteri penē
oēs. Cōstantinopolitanus uero pontifex Gregorius, non
ferens grecorum à romana ecclesia dissidiū, sed sua ec
clesia relicta, romam migravit, & beneficio tam mul
tis subuenit, ut mirum sit, unde sibi affluunt, quæ in
dies pauperibus dispergit.

Quod Plato legibus suis sic adolescentes ad
modestiam exercet, ut ad luxuri
am uersutus impellat.

Verum de his quāuis nunquam dici poterit sa
tis iam sit, illa nunc è diuersis locis in unū col
ligamus, quibus ad modestiam utriusq; sexus

adoleſcētes legū hic lator exercet, quā rē minime ab aliis legūlatoribus intellet a ſaſo putat, nā illi qdē recte p̄ceptis naturæ n̄ſtræ motibus, ſic ad fortitudinē iuuenes exercebāt, ut ad modēſtiā quoq; ſimul deducerent, uitam enī ſeparatā, ab omni luxu ſmotā, primū cretenſibus Minos, deinde Lycurgus lacedemoniæ iunioribus cōſtituerūt, ubi a magiſtris dura militiæ rudimēta p̄ferre diſcebant. Ea Syſitia, ideſt cōcibatiōes appellabant, nec enim cōuiuia q̄ magnificētiā, quādam in cōueniēdo ſignificabāt, nec cōmeſſatiōes, quoniā ad intēperantiā uocabuli uſurpatione uergit, uocare poſſimus, uictum, in quo & panis duriffimus, & ferculum non abſq; acerbitate, & uinum auſterū offerēbant, adeo ut Themiftocles ille cū in lacedemoniā ueniſſet, cūq; uix admiſſus ad uidēdā exercitantū ſe iuuenū uitā cōcibitus cum illis fuiſſet, nō magis labores eorū, q̄ uiuēdi cibiq; ac potus duritiē admiratus fuerit, hāc uitā Plato ad fortitudinē ſolum prodeſſe iudicat, ego autē multo magis etiā ad modēſtiam, primū quia nulla re magis libido, q̄ duriore uictu domatur, deniq; quia laboribus confecta corpora, uenerē admittere nequeūt, tertio quia die, noctuq; ab illecebris hoies ſeparati, quæ per ſenſus influētes animū effeminant uitā mihi celeſtem potiusq; humanā uiuere uideatur. Sed Platonē audiamus. Hæc igitur i primo dicit, & pōatur ſimiliter quæ nā ſtudia exercitationesq; ueſtris ciuitatibus ſunt, quibus nō ut fugiāt, ſed ne ſuperēt uoluptates cōpellūt, quæadmodū & dolores nō fugare, ſed uicere honoribus lex p̄ſuadet. Sed qdē in legibus ſcriptū? qdē ſimiliter, ad

Q iii

25A

nerfus uoluptatē, quē admodū cōtra dolorē fortes efficiat, uictoresq; quorū oportet, ostēdat, nec ullo modo patiatur à proximis, atq; grauissimis hostibus superari, apte nō abstinēdo, aut continēdo, sed fruēdo uoluptatibus, exercere, assuescereq; ad modestiā hoies uult nā sicut non fugiēdo, sed subeūdo labores, ad quæq; pericula exercitati efficiuntur, sic ad modestiam credidit, aut potius uoluit hoies uidēdo, audiēdo, tāgēdoq; exerceri, sic scilicet, ut et si uideant, atq; tangāt, cōtineant tamē, aut honoribus prouocati, aut auctoritate p̄sentiaq; magistratuū fracti, hoc enī superant uoluptates secundū ipsum est. Istud autē quod à Minoe atq; Lycurgo sancitum fuit nō est superare iquit, sed fugere, sequitur deinde indigna priscorū, qui leges posuerunt et occultior, quod ab eo solet fieri reprehēso, atq; uituperatio, et tandē ad Climā solū hæc uerba effudit. Solis enim nobis græcorū barbarorūq; oīum, quorū ad nos, usq; nomina p̄uenerūt legum lator iuberet à maximis uoluptatibus iocūdissimisq; ludis cauere, nec eos oīno gustare, ad dolores aut, atq; timores, ut tetigimus dux est, respōdet Clima eo grauius, cōmodiusq; quo breuius, putauit enī mihi quidē exercitatos in istis ita effugere posse, ut eis nō seruiant recte, recte iquam Clima dixit Plato, nam qui dolores, et metus, et picula subeunt aduersus uoluptates quoq; duabus ratiōibus exercētur, primū quia labor cōtinuus uoluptates et oppugnat et expugnat. Laboribus enī deiecti hoies minus lasciuunt, deinde quia dum labor, et metus imminet, animi trepidatio mētē à uoluptatibus, cogitationemq;

abducit. Modesti uero, ac tēperati, nulla re alia magis
abstinētia, non manuum, & oculorum, & aliorum sen-
suum tantum, sed etiā cogitationis, animiq; continētia
effici possimus. Vnde multi ocium libidinis fomitem di-
xerunt. Sed Plato ad Climam hoc ipsum iquit, ut ego
arbitror, oportuit eum de uoluptate quoq; cogitare, ac
secum dicere, quod si ab inuente etate maximarum ci-
ues uoluptatum exptes erunt, nec p̄meditati cōtinere
se in uoluptatibus, & nihil turpe iocunditatis uelupta-
rie causa facere, ita succumbēt, quēadmodum, qui ti-
more uincuntur, p̄spicuum ex istis factum est, non ab-
sentia, sed p̄sentia uoluptatum, aut rerum, unde uolupta-
tes hauriuntur modestos fieri hoīes Platonē putare, uel
ut ego arbitror, cupere, idq; ex serie rerum malitia dige-
starum cōprehendere mihi uideor, non enim ubi exer-
citationē, hanc scribit, ibi hęc quoq; sicut res flagita-
bat digessit, sed alterū p̄cul ab altero semouit, ne res ap-
tior fieret, quare nos illam à libro sexto repetamus, ut
ex collatiōe locorum, uel sciētia, uel uita Platōis proma-
tur in mediu. Nuptiis igitur leges afferens hęc scri-
bit, ut quisq; collocat, & quā ducit quantum fieri pos-
sit cognoscat, ludi choreæq; adolescentium, adolescētū
larumq; simul fieri debent, nudorum, nudarumq; ad
modesta uerenda, ut cum ratiōe in etate conueniēti cō-
spiciant, atq; conspiciantur. Digna uero causa, ut nu-
di nudeq; simul uiri, & femine choros exerceant, ut
alteri alteras cognoscant, iquit, an non possunt aliter se
cognoscere, nisi alteri alteris nudum corpus, & quidem
sepius cōspiciēdum obtulerit. O pessime tum omnium

Q iiii

libidinosissimeq; senex, multi coniugati modeste uiuen-
tes, totā aetate simul pegerunt, liberosq; ex sese procrea-
rūt, nec aliter ab altero nudus unquā cōspici passus est,
quod & priscae græciæ, & romanis possumus exēplis
cōprobare. Tu quoniam agere senex nō poteras libidi-
nosis oculis tuis leges accōmodas, & omnē terrarum or-
bem, quantum in te fuit, modo ipudicos tuos oculos pa-
sceres turpitudine in sempiternum pdere studuisti, nec
te puduit in naturæ nostræ obprobrium nuda corpora
uirorum fœminis, & fœminarū (qua re nihil fœdus)
uiris proponere. Quid dicam? fuit apud uetres tantus
pudor, ut patres cum iunioribus liberis, & matres cū
adulescentulis filiabus nūquam lauarētur, tu nudorum
nudatūq; simul choreas sancis, exercitationes quoq;
nudis iubes fieri corporibus. Sic enim in octauo scri-
bis, fœminis uero puellis quidē nō adhuc pubescenti-
bus, nudis stadiū ponemus, & cliaulum & equestre,
& dolichum; hæc in ipso cursu cōcertent. Ultra uero
tertium & decimum aetatis annum usq; ad. xx. nuptæ
fœminæ ad certamen cursus descendant. Sed quæ inter
xx. & decimum, & octauum sunt, congruo iutantur
uestitu. Aperte iubet, ut puelle, quæ decimū octauum
aetatis annum non excesserunt, inde oīno choreas exer-
citationes celebrent, uiros etiam nudos, ad hæc mune-
ra deducit, sed aetatem in eis non determinauit, quam
igitur ob rem nuditatem induxit, hic quidem, ut co-
gnoscantur conducentium, & conducendorum cor-
pora inquit, in primo autem, ut tam uiri, q̄ mulie-
res aduersus uoluptatis se exerceant scripsit, de prima

causa non est opus dicere plura, res enim p se apta est, namq; ipsam oppugnat, quis eni dicet, quā nudā populus uidit, aut si duxerit quis non occidet, tanquam impudicam! aut si non occiderit, quis equo aīo uinet? Cum illa cuius mēbra, quæ uel natura ipsa mire oculi uit, oculis oīum semp antea patuerunt. De altera latius dicendū est, ne Aristoteles insanire platonice uideatur, qui non aliter appetitum q̄ pueros castigandū esse censeat, et abstinentia continentiaq; simul, ut ratioi pareat, domandū putat, nec ego Platoni ad naturā harū rerū p̄cipiendā ingenū desuisse, sed uiciis obcecatum nō potuisse contemderim. Exercitatio est usus atq; cōsuetudo, ad hūmū aliquādo adificēdum assidua. Picturae aliquis studet? pigere ipm oportet assidue, ita ut ad melius semper p̄grediatur. Dicere ut orator cupit, quotidie aliqd sibi est excogitandū acutē, disponendū congrue, pronūtiandum grauitē, idest memoriē atq; eloquentē, semper ergo exercitatio ad rem cuius hūmū optamus, quasi ad finē accōmodatur, quæ uero ad finē tendūt, quasi formā quandā, et modum ad ipso fine accipiunt, ut qui orator eē cupit, melius indies dicere conatur, aliter enim non, ad benedicendū, quod est oratoris, sed ad oppositum, se exercet. Quare in uirtutibus, nō alio modo fieri pōt, ad liberalitatem enim non tenacitatur, sed oportuna erogatiōe assuescimus, nam quoniā liberalitas in benedando idest circumstantiis diligenter consideratis consistit hinc formam et modū, qui ad eā se assuescere uolunt accipe debēt. Similiter etiā quoniam fortitudo est, laborum piculorūq; cum utilitatis cōpensatione su-

sceptio, qui se ad eam exercet, non oportet eum recusare labores, nec dolores fugere, sed libenter subire, ut hinc corroboratus animus in rebus ipsis non timeat, nec ullo pacto perturbetur, sed constanti magnaque uirtute, nec ut temerarius impetu inuadat, nec ut formidolosus in fugam ruat. Quare si quis etiam ad modestiam ac temperantiam assuescere cupit, quod omnes facere debemus, quoniam hinc et exercitatio et usus formam, et modum capit, Videndum est utrum uirtus ipsa cursus quidam ad uoluptates sit, ipsarumque susceptio, sicut fortitudo laborum, an contra, fuga quedam ab eis, quam tum abstinentiam, tum continentiam appellamus, et si hoc est, modestus certe, non complectendo uoluptates, aut uoluptatum fontes, sed abstinendo ab eis se ipsum temperat. Quas ob res, non uidentur nudis corporibus ad modestiam animus iuuenum, corroborabitur, sed ardescet ad libidinem magis et ferre non poterit, totius enim negotii moralis quam philosophia docet, leges exequuntur, finis est, non eradicare a nobis penitus appetitum, id enim naturam hominis euertit, et impossibile homini est, sed domare, ac rationi obtemperantem reddere, quicquid autem domatur ab impetu suo ad rationis normam reuocatur. Vagatur equus passim, sed freno consuescit, equitantis uoluntatem sequi, bos sulcum sequitur iugo pressus. Quare cum nobis appetitus assidua, exercitatio domandus sit, ut rationem sequatur, certe domari nunquam poterit nisi effrenati eius impetus retineatur, nam quemadmodum, quoniam labores appetitus recusat et fugit susceptione ipsorum domatur, sic quoniam non fugit sed fertur citus ad luxum uidendo tangendoque

adeo ut ardeat. Remotiōe ac abstinentia castigandus do-
mandusq; est, non enim secundis sed contrariis quæq;
domantur, refugit à laboribus appetitus, cogatur corq;
iugum subire, fertur ad libidinē præceps, remoueat
ne ulla fomenta libidinis sentiat, non oportet longio-
res nos esse in re quã oīum aīalium natura demonstrat,
oīum hoīum cōsuetudo probat, oīum populorum leges
præter Platonis quas nulla, ciuitas suscipere potuit, una
uoce docent. Solitarius equus, ne si pinguis etiam,
pabulo alitur, uenere concitatur, si quã uiderit, fertur
turbidus raptis habenis. Sed Plato ut solet sensum allo-
cutoris, capere, sic ipse rogatus respondeat, an quispiã
sit qui uxore nuditate malit corporis, q; cōtactu pudore
seruare suū cōtactu dicet, nisi uelit apte mentiri, an
mentis cōpos reptus unquã aliqs sit, qui aut se, aut uxo-
rem uellet loca celeberrima nudam petere? nemo profe-
cto. Cur ergo quod natura non patitur (nã quod oēs
usu faciunt hoc naturæ opus est) quod ad malos mores
ptinere putatur, id Platoni approbanti assentiemus, præ-
sertim cum ipse clamet, nullis unquam legibus hæc san-
cita fuisse & à se ipso primum excogitata p̄sistatur, sed
q; sceleratæ mentis fuerit inde facilius cognoscemus,
si natura rei totius paulo altius exposita fuerit, nihil ex-
petibilius, oībus rebus est q; p̄petuitas, id enim natura
ultimus rerum finis esse uidetur, ad quem ipsa tendit,
quare quæ non possunt, in se p̄sist p̄petua esse oīa per
generationē natura, sp̄tie, quoniam aliter non p̄t, per-
petua facit, & his generabilium & corruptibilium fi-
nis ultimus sc̄dm naturam est, nam cum deus ultimus

simpliciter finis oīum sit? res naturales eo finē assequuntur suū, quo creatoris eternitatem pro sua cōditione adipiscuntur, hac de causa magnā natura cūctis aīalibus ardentemq; coniunctionis cupiditatē immisit, omnia enim ad eam ruunt quasi ad finē, quippe cum p̄ eam generatio et p̄petuitas fiat, sed cetera quidē animalia (semp̄ de maribus loquor) In nulla locorum tēporū, aliarumq; circumstantiarum habita rōne, feminae, tunc solum cum aptae ad concipiendū sint, natura enim reguntur, quae nihil facit frustra, homines autē quorum natura nō sensu tantum sed rōnis quoq; libertate p̄ficitur, si sua libertas aīalē sequitur appetitum, tam feminae q̄ mares, ueneri semp̄ seruiunt, si rōnē nō nisi ubi, quando, et q̄bus cum, debent. Verum quoniam tanta, uoluptas coniunctionis est, ut nemo nisi armatus possit resistari, rōnem natura pudore aduersus uoluptatis munuit, nam nisi pudor rōnis minister homines quasi frenum retineret, nihil turpius, nihil fœdus, nihil sordidius homine in re uenera inueniretur. Sed rōnem habentis suis natura ipsa armauit, hoc est pudore à turpitudine homines retrahit. Quare qui pudorē ex hominibus tollit, is genus humanum ceteris animalibus praestantissimum et diuinum potius q̄ mortale, ad bestiarum naturam intrudit, nullauero re alia pudor omnino, extinguitur, q̄ nuditate, nam si alteri alteras nudos nudasq; aspexerint, et maxime si dum uideant uideantur, idq; publice multi multaq; simul pagant, tota pudoris uis illico per uisum elapsa, euanuit, periculo etiam iam saepius compertum est, mulieres cum se

nudas esse à quoquā aspectas senserint, illico aut mor-
tem aut coniunctionem illius optare. Hinc poetæ dya-
nam fingunt ab orione quæ, latinū uigulā dicunt, nudā
dum lauaretur aspectam, non coniunctionē eius, sicut
ille sperauit, sed ad interitum amore castitatis irruisse,
Gyges, & uxorem & regnum fuit adeptus. Hinc, Cā-
daules & uitam & regnū amisit. Quare prudētē Hæ-
rodotus uereq; dixisse mihi uidetur, mulierē una cum
indumentis pudorē quoq; deponere, quā multo magis,
uirginibus accidere necesse est, quis natura tanto pudore
ornauit, ut uel colloqui cum uiris erubescant, hæc
Platonē ut ignorasse negauerim, ita scelere genus ho-
minum deprauare uoluisse ac ex leuitate sperasse con-
tenderim. Quare quæ dignæ phylosopho uixerit, quisq;
p̄ se ipsum, consideret, ego magis, pernitie pudoris, ne-
phas excogitari posse p̄nego, nā qui corrumpunt & corr-
rumpuntur, qui corpe merentur, qui lenocinio alios in-
fraudē ac laqueum illiciūt, aut uoluptate, aut comodo
aliquo uicti, rem facere sibi iocundā uidentur, Plato
autem iam senex, posteros scriptis suis, ad tantā pudor-
is, unde pudicitia nuntat, iacturā, legibus populos co-
git uniuersos, nulla uoluptate, aut cōmodo inductus,
nisi quæ spe turpius hoīum uitæ à se inducende gauder-
bat, & summā sibi felicitatē, acquirere putabat, si
oē genus hoīum sui simile faceret. Dicit fortasse aliquis,
illud quod ad astra usq; se & suæ principē platonici
extollunt, & celestē hoīem appellant Platonē, non ut
corrumpet sed ut p̄ficeret genus nostrum pudorē eice-
re ac exterminare penitus noluisse, nā sicut potum ē

si uehementer sitiamus, tamen si offuturum scimus, nō
quia bibere pudeat, sed quia non bibere conserat recusa-
mus, similiter à cōiunctione uenera uoluit ut se hoies
contineant, non quia pudeat, sed quia non liceat. Quare
non p̄dere ille genus humanum, sed p̄ficere his legibus
uoluit. Semper perfectus enī quodammodo est, quicumq; à
re turpi abstinet, non quia turpis sed quia pudet, ille uer-
o undiq; p̄fectus est, qui rem turpē repellit, nō quod
agere pudet, sed quia turpis. Iacta iā nobis ad has pla-
tonicorum obiectiones fundamenta sunt, quæ tamē ite-
rum repetere non grauabimur, p̄sertim cum rerum ueri-
tas, q̄to s̄pius reuoluitur, tanto tenaciori memoria re-
tinetur. Extirpare p̄urbationum radices, siue fontē si-
ue naturā dicere placeat, liquido studet Plato, nō mea
quidē sententia, ut hoc ipsum faciat, sed ut dū p̄fectio-
nem hois simulat, ad oīa ei uicia ianuam aditumq; pa-
trefaciat, ubi enim timoris, iræ cupiditatis, cætorūq;
h̄mōi, nō ita castigare, ut rōni obtemperet, sed euellere
penitus conatur, quod si fieri posse uidit, ut ego arbi-
tror, p̄nitiosus uir atq; pestifer fuisse conuincitur, natu-
ra enim hæc nobis immisit, ut quæ admō officiunt, si ra-
tioni aduersantur, sic p̄ rationē domata, iuuerit ad uir-
tutem. Nam & ira rōne formata, in fortitudinē uertit-
tur, & timor similiter, contraria enim sunt. Et contra-
ria quæ nobis natura insita sunt, non euelluntur, nec. n-
fieri hoc pōt, nec si posset, utile ad hanc uitam foret,
quippe quæ in aliū statum, illico, natura p̄urbationē
penitus euulsa transire uideatur, nō tolluntur igitur p̄
rationē contraria hæc, sed in mediocritatem reducuntur.

Accedit quod pudor, non ut ira & timor castigatus ac domitus in uirtutem reducitur, id enim contrariis accidit, quæ utr. q; uitio anneſcuntur, sed ſemp augendus eſt tanquã modæſtiæ fons atq; origo, nã contrarium etiã, eius impudẽtia ipſius turpitudinis radix eſt. Quare ut impudẽtia ſemp uitio datur, ſic pudor uirtuti adheret, quẽ ſi quis tollit, tollit aut qui nudas nudosq; uirgines & adoleſcentulos, mutuo ſe aſpicere legibus cogit,)is iuuenilẽ ætatem ſurptẽ ardore inflãmatam ad uenerem quaſi ad ignẽ imittit, nec reſerre, ſi dicitur retinebunt ſpera honores, refrenabit magiſtratum præſentia, nam nec magiſtratus ſemp ad ſunt, nec ſpes honorum eis uidetur, quos cupiditatis incendium uifu quaſi oleo elatũ perurit, pudoreq; ſimul mutuo nudatos aſſeſtu aſſerito, præcipites agit. Quid plura? Si domi diligenter cuſtoditæ uirgines uix euadunt, ſi oĩ caſtatis disciplina caſtigati iuuenes uix ſe continent, ſi ſolus oculorum mulieris impudicus intuitus modæſtiſſimos, ſæpe uiros euertit, quid nates, quid inguina? quid cætera quæ nõ nominari quidẽ honeſte poſſum, tlibidinosis obiecta iuuenũ oculis facient? quas faces, quos ardores, quæ flãmarum incendia, libidinis tormenta, cupiditatis ignẽ, nla cupidinis, illecebras ueneris turbinis aſſas, modo excitabunt? totãq; breui tempore urbem turpiſſimorum incendio anorum, cõcrematam in porcorum habitacula commutabunt.

Quod plato legibus ſuis perpetuas fore ciuitates ſomniavit.